

Un conclave sense Martini

La renúncia del papa Benet XVI es produeix cinc mesos després de la mort del cardenal Martini, el cap visible de l'ala progressista de l'Església. Aquest corrent encararà afeblit el conclave que haurà d'elegir el nou pontífex.

Els passadissos vaticans pregonen als quatre vents que Benet XVI va decidir renunciar al seu pontificat en tornar del viatge a Cuba i Mèxic. Estranyament, la decisió ha trigat un any sencer a anunciar-se i fer-se efectiva, un termini de temps inexplicablement llarg per a una notícia que havia de sacsejar el món, sobretot catòlic: no perquè la dimissió d'un cap d'estat vitalici sigui estranya –l'abdicació en les monarquies és comuna arreu del món– sinó perquè, en el cas concret del Papa, no s'havia produït en sis segles, concretament des del 1415.

A banda de la lectura que es pot fer de la seva renúncia com un pas endavant en la normalització de la successió papal –sembla lògic que un cap d'estat afeblit per l'edat o les malalties deixi el càrrec–, hi ha una lectura política que també s'aplica en qualsevol elecció d'un nou cap d'estat: el dimissionari pretén influir en el perfil que hauria de tenir el seu successor. En aquest sentit sí que s'han produït alguns fets, en els últims dotze mesos, que han modificat els equilibris interns de la política vaticana. El més destacat, la mort del cardenal Carlo Maria Martini, ara fa cinc mesos, el 31 d'agost de 2012. Martini, arquebisbe de Milà entre 1979 i 2002, havia estat el cap visible d'un sector de l'Església que demana la

El papa Benet XVI amb el cardenal Carlo Maria Martini, cap visible del sector progressista de l'Església, qui va morir fa cinc mesos, el 31 d'agost de 2012.

renovació d'aquesta institució –líder, per tant, d'un corrent que, simplificant molt, s'anomena progressista– i un dels noms que més van sonar com a successor de Joan Pau II –la cursa a la cadira papal que finalment guanyà Ratzinger. El cardenal jesuïta –va entrar a la Companyia amb 17 anys– va donar una última entrevista poc abans de morir, que *Il Corriere della Sera* va publicar l'endemà de la seva mort.

Es mostrava molt crític i, a la primera pregunta –“Com veu la situació de l'Església?”– contestava molt decebut: “L'Església està cansada, a l'Europa del benestar i a Amèrica. La nostra cultura ha envellit, les nostres esglésies són grans, les nostres cases religioses són buides i l'aparell burocràtic de l'Església creix, els nostres ritus i els nostres vestits són pomposos”.

El mateix Martini assumia que la

El papa Luna i l'últim pontífex que dimití

L'últim papa que va dimitir, abans de Benet XVI, va ser Gregori XII, que renuncià –forçat pel concili de Constança, tot s'ha de dir– el 29 de maig de 1415, per propiciar la fi del que s'ha anomenat Cisma d'Occident. Gregori XII era el Papa romà en un temps en què hi havia també el papat d'Avinyó (en aquell moment representat pel papa Benet XIII, l'aragonès Pedro de Luna, el papa Luna símbol i llegenda de Peníscola) i l'antipapa Joan XXIII de Pisa (cal no confondre'l amb el papa Joan XXIII de Roma, Angelo Giuseppe Roncalli, qui oficialment va poder triar aquest nom el 1958 justament perquè el de Pisa no havia estat reconegut per Roma).

El Cisma d'Occident començà exactament el 1378 quan el rei Carles V de França propicià el nomenament d'un papa proper als seus interessos, ja que el de Roma (Urbà VI) no ho era. El concili de Fondi va reunir els partidaris de Carles V, que van triar un nou papa, Climent VII, que instal·laria la seva seu a Avinyó (aprofitant que ja havia estat seu provisional del papat de Roma uns anys abans).

Al papa de Roma Urbà VI el succeïren Bonifaci IX, Innocenci VII i, per fi, el nostre protagonista, Gregori XII.

A la mort del papa d'Avinyó Climent VII, es va elegir Pedro de Luna, que trià el nom de Benet XIII i tingué el suport decidit de la Corona catalano-aragonesa a través de Joan el Descurat i Martí l'Humà, com també de Castella, Navarra i Escòcia.

El concili de Pisa (1408) va intentar evitar aquesta duplicitat, però ho va complicar ordenant un tercer papa en discòrdia, que ja és conegut com a Antipapa. El concili de Constança (1412-1417) també es va convocar per resoldre el Cisma. Finalment, van destituir l'antipapa Joan XXIII, van obligar Gregori XII a renunciar i van destituir també Benet XIII –abandonat per la Corona d'Aragó i, fins i tot, per sant Vicent Ferrer– acusat de perjur, cismàtic i heretge. Benet XIII es va instal·lar a Peníscola, on va morir el 1423.

institució eclesiàstica havia de modificar la seva relació amb la societat i treia els temes dels escàndols de pedofília: “L'Església ha de reconèixer els seus errors i han de seguir un camí radical de canvi, començant pel papa i els bisbes. Els escàndols de pedofília ens empenyen a emprendre un camí de conversió. Les preguntes sobre la sexualitat i tots els temes relacionats amb el cos en són un exemple. Aquests són importants per a tothom i, de vegades, potser són fins i tot massa importants. Ens hem de preguntar si la gent escolta encara els consells de l'Església en matèria sexual. En aquest camp, l'Església és encara una autoritat de referència o només una caricatura en els mitjans?”.

Alhora, Martini demanava que Roma havia d'estudiar com tractar els nous tipus de família per no perdre un llençol a cada bugada: “L'actitud que

prenem envers les famílies ampliades determinarà l'acostament a l'Església de la generació dels fills. Una dona ha estat abandonada pel seu marit i troba una nova parella que té cura d'ella i dels seus tres fills. El segon amor funciona. Si aquesta família és objecte de discriminació, se l'està fent fora, no només la mare sinó també els seus fills. Si els pares se senten fora de l'Església o no senten el seu suport, l'Església perdrà la futura generació”.

Qui havia esdevingut la veu crítica

El cardenal Martini no podia ser papa, però sí orientar i concentrar els vots dels progressistes

amb més ascendència sobre el col·legi cardenalici no serà al conclave que triarà el nou papa.

No és que el cardenal Martini hagués pogut ser candidat a substituir Benet XVI. Va complir els 80 anys el 2007 i no hauria estat papable ni que Ratzinger hagués renunciat fa un any, però Martini continuava sent la veu més escoltada de la banda renovadora de l'Església i possiblement hauria pogut concentrar els vots d'aquest corrent cap a un únic candidat comú.

La directora de l'Observatori Blanquerna sobre Comunicació, Religió i Cultura, Míriam Díez, opina que “sense Martini és més possible que el cardenal que surti elegit nou papa sigui algú de la corda de Ratzinger”. Perquè, a l'absència de Martini, caldrà afegir la presència –viva– del papa que ha renunciat: “El nou papa haurà de ser tallat pel mateix patró que Benet XVI, perquè Ratzinger no serà a la tomba.”

Dels passadissos del Vaticà surten declaracions i rumors que Ratzinger es traslladarà a un monestir proper a la residència de Castelgandolfo i no interferirà en les decisions i pensaments del nou pontífex. Però són rumors i declaracions i la llista de caps d'estat i presidents dimitits que fiquen cullerada –discretament o mediàtica– en els afers del seu successor és més llarga que un dia sense pa.

El pròxim papa tindrà, molt probablement, el *nihil obstat* de Benet XVI.

Una altra cosa serà que l'hereu de les sandàlies del pescador sigui convencional en altres sentits: italià, blanc i resident a Roma. Míriam Díez –que va ser corresponsal de l'*Avui* al Vaticà i col·laboradora d'*EL TEMPS*– considera que la decisió de Ratzinger “pot obrir un conclave amb element sorpresa”. Si l'actual papa ha estat innovador en un sentit, el conclave ho pot ser en un altre, com la procedència del nou pontífex: “Ja que ell, que és conservador –diu Díez–, ha pres una decisió que no s'havia pres en sis-cents anys, el Col·legi Cardenalici pot fer una cosa igual de sorprenent, com elegir un papa americà o africà. De segur que hi haurà resistències dels italians, però és Ratzinger qui ha obert la veda”.

Àlex Milian